

Handläggare: Daniel Linder
Tfn 08-508 272 56

Till
Stadsbyggnadsnämnden

Startpromemoria för planläggning av Beckholmen i stadsdelen Djurgården

Förslag till beslut

Stadsbyggnadsnämnden beslutar att planarbete påbörjas.

Susanne Lindh

Bo Bergman

Nina Åman

Sammanfattning

Beckholmen är en ö som ligger i Stockholms inlopp, söder om Södra Djurgården. Verksamhet med anknytning till sjöfart och handel har kontinuerligt bedrivits på ön sedan 1600-talet. Idag finns varvsverksamhet med såväl kommersiell som kulturhistorisk inriktning på Beckholmen.

Varvsverksamheten på Beckholmen är viktig för Stockholm som sjöfartstad. Det kommersiella varvet är det enda i regionen med tillräcklig kapacitet i fråga om torrdockor för att reparera och underhålla stora fartyg. Vid en olyckshändelse eller ett haveri är det av stor vikt att det finns ett varv med god funktion i området. Många mindre fartyg är beroende av varvet eftersom de inte får gå över öppet vatten till andra reparationsvarv.

Kungl. Djurgårdens förvaltning har ansökt om att en detaljplan upprättas för Beckholmen. Förvaltningen har efter samråd med berörda intressenter tagit fram ett förslag till framtida disposition av ön.

Stadsbyggnadskontoret ser positivt på att planarbetet startas. Detaljplanens huvudsyfte bör vara att möjliggöra fortsatt användning av Beckholmen för såväl kommersiell som kulturhistorisk varvsverksamhet.

Varvsbolaget har framfört önskemål om en större verkstadshall på Beckholmen. Byggnadens höjd motsvarar ett åtta våningar högt bostadshus. Den föreslagna hallen ger en tydlig visuell påverkan i en känslig stadsmiljö. Det är därför viktigt att noga belysa behovet och konsekvenserna av byggnadens storlek, i synnerhet dess höjd. Byggnadens storlek och läge motiverar en särskilt hög arkitektonisk kvalitet.

Utlåtande

Bakgrund

Beckholmen är en ö som ligger i Stockholms inlopp, söder om Södra Djurgården. Ön angörs landvägen från Beckholmsbron som ansluter till Djurgårdsstaden i norr. Beckholmen består av flera fastigheter, vilka ägs av staten genom Statens Fastighetsverk. Konungen har sedan 1986 dispositionsrätt till marken och byggnaderna på Beckholmen. Dispositionsrätten förvaltas av Kungl. Djurgårdens förvaltning.

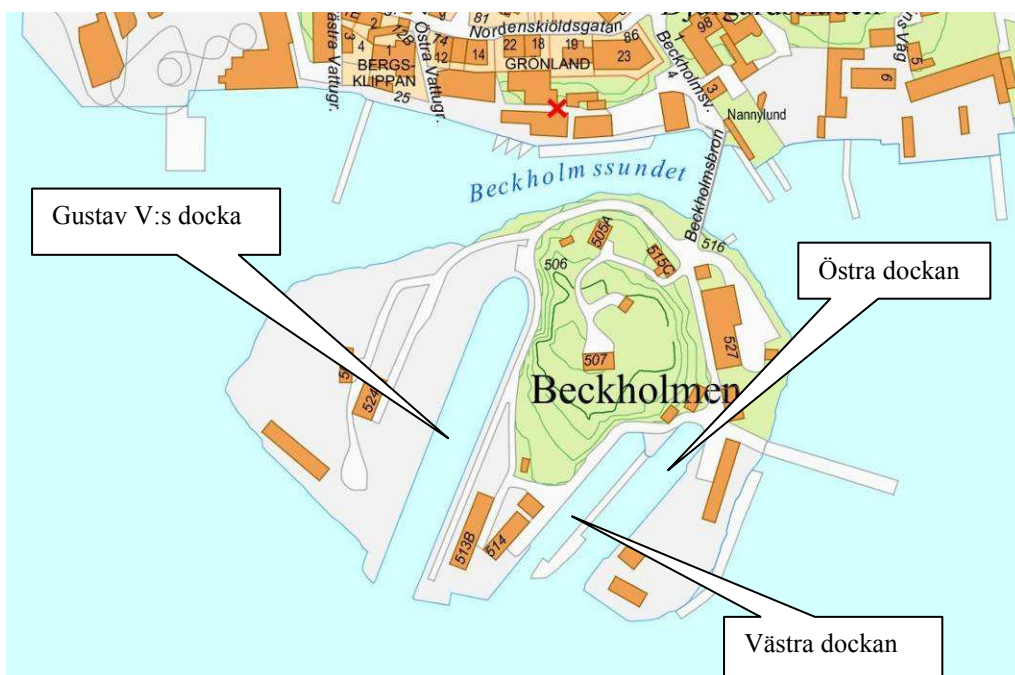
Kungl. Djurgårdens förvaltning har ansökt om att en detaljplan upprättas för Beckholmen.

Beckholmens läge i Stockholms inlopp från Saltsjön

Verksamhet knuten till sjöfart och handel har kontinuerligt bedrivits på Beckholmen sedan 1600-talet. Inledningsvis tillverkades tjära och beck på holmen. Tillverkningen avtog efter hand och upphörde helt under 1800-talets början. Vid mitten av 1800-talet anlades två torrdockor för att tillgodose behovet av underhåll för den växande ångbåtsflottan. Dessa dockor kallas idag östra respektive västra dockan (se karta på nästa sida).

Mellan 1918–1969 var Beckholmen en del av ostkustens örlogsbas. Under denna tid anlades en tredje torrdocka, den s.k. Gustaf V:s docka. Sedan den militära verksamheten avvecklats har Beckholmens dockor har använts för varvsverksamhet med såväl kommersiell som kulturhistorisk inriktning. Den kommersiella verksamheten är idag huvudsakligen koncentrerad till öns västra del med Gustaf V:s docka. Öns östra sida utnyttjas i första hand för den kulturhistoriskt inriktade verksamheten. Övriga byggnader på Beckholmen används för småindustri och kontor. De äldre bostadshusen på ön är fortfarande bebodda.

Karta över Beckholmen

Varvsverksamheten på Beckholmen är viktig för Stockholm som sjöfartstad. Det kommersiella varvet är det enda i regionen med tillräcklig kapacitet i fråga om torrdockor för att reparera och underhålla stora fartyg. Vid en olyckshändelse eller ett haveri är det av stor vikt att det finns ett varv med god funktion i området. Många mindre fartyg i Stockholms skärgård är beroende av varvet eftersom de inte får gå över öppet vatten till de närmast belägna större reparationsvarven i Åbo och Oskarshamn. Om varvet togs bort finns risk att ångbåtar, vissa vägfärjor, skutor och andra kulturhistoriska värdefulla fartyg på sikt skulle försvinna från Stockholms farvatten.

Förutsättningar

Värdefull park- och bebyggelsemiljö

Beckholmen är en del av Kungliga Nationalstadsparken. Inom en nationalstadspark får som huvudregel ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas.

Stockholms innerstad med Djurgården är ett område av riksintresse för kulturmiljövården. Områden av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön. Beckholmen, såsom unik industrimiljö, utgör en s.k. värdekärna inom riksintresseområdet. Ön är också en exponerad del av innerstadens front mot vattenrummen, vilken också är en uttalad del av rikintresset.

Beckholmen förklarades som byggnadsminnesmärke 1965. Regeringen beslutade den 6 december 2007 om utökade skyddsföreskrifter för byggnadsminnet. Tillstånd från regeringen eller Riksantikvarieämbetet krävs vid ändringar av byggnadsminnet.

Föreningar i mark och vatten

Tjärtillverkningen och varvsverksamheten har medfört ett kontinuerligt läckage av miljögifter. Markföreningarna har haft en betydande omfattning. Beckholmen ensam har svarat för 5–10% av det kvicksilver och bly samt de tjärämnen som släppts ut i Stockholm till Saltsjön. Ett omfattande saneringsarbete av förorenad mark pågår. Saneringen har inte omfattat vattenområdet runt Beckholmen, varför botten-sedimenten runt ön även fortsättningsvis innehåller höga halter av föroreningar.

Bostäder

Idag finns permanenta bostäder i fem byggnader på Beckholmen. Kungl. Djurgårdens förvaltning vill behålla viss bostadsanvändning på ön, både av kulturhistoriska skäl och med hänsyn till att närvaron av bostäder har betydelse för tryggheten. Bostäder finns också i Djurgårdsstaden, drygt 100 meter norr om Beckholmen.

Tidigare ställningstaganden

Fördjupad översiktsplan

Enligt den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken ligger Beckholmen inom den s.k. Evenemangsparken. Enligt översiktsplanen tål området viss komplettering och förändring. Samtidigt ska dess karaktär och särskilda kulturhistoriska värden i byggnader, parker och miljöer bevaras. Evenemangsparkens karaktär i stadens inre vattenrum, som ett glesare bebyggt parklandskap i kontrast till stenstaden, ska likaså bevaras. Stränderna bör så långt möjligt göras offentliga och bekvämt tillgängliga.

Områdesbestämmelser

Beckholmen omfattas inte av någon detaljplan. För ön gäller istället områdesbestämmelser från 1989. Syftet med områdesbestämmelserna är att utöka bygglovsplikten samt att slå fast att området är en kulturhistoriskt särskilt värdefull miljö.

Tidigare detaljplaneläggning

Kommunstyrelsen beslutade den 27 maj 1998 att uppmana stadsbyggnadsnämnden att starta ett planläggningsarbete för att pröva om Beckholmen kan anges som hamnområde för fortsatt varvsverksamhet. Föredragande borgarråd uttalade bl.a. följande.

- Det är önskvärt att såväl den kulturhistoriska som den kommersiella varvsverksamheten kan fortgå på Beckholmen.
- En samverkan bör ske för att utreda vilka miljökrav som ska ställas på verksamheten. Dessa krav bör formuleras så att huvudsyftet, att bevara den marina miljön på Beckholmen, kan uppfyllas och verksamheten kan drivas vidare i någon form.
- Detaljplanen måste utformas så att allmänheten på ett säkert och skyddat sätt kan beredas tillträde till del av Beckholmen för att kunna följa verksamheten inom Nationalstadsparkens område.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 17 december 1998 att planarbete för Beckholmen och varvsområdet norr om Beckholmssundet (se karta s. 3) skulle startas i enlighet med kommunstyrelsens beslut.

År 2000 genomfördes ett programsamråd. Vid samrådet prövades två alternativa huvudinriktningar för Beckholmen; dels ett kommersiellt varv och dels en fortsatt maritim inriktning med en mer begränsad varvsverksamhet. På varvsområdet norr om Beckholmssundet föreslogs bostäder i båda alternativen. Samrådsutfallet visade ett tydligt stöd för det första alternativet, dvs. att den kommersiella varvsverksamheten skulle vara kvar på Beckholmen. Samrådet visade vidare att nya bostäder norr om Beckholmssundet allvarligt skulle hota varvsverksamheten på Beckholmen.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 5 februari 2004 att planarbetet för Beckholmen skulle fortsätta i enlighet med kommunstyrelsens beslut från 1998. Nämnden beslutade vidare att planläggningen för nya bostäder skulle avbrytas, bl.a. mot bakgrund av närheten till det kommersiella varvet. Nämnden uttalade att den fortsatta planeringen av Beckholmen ska utgå från en kombination av varvsindustri och annan maritim verksamhet med kulturhistorisk anknytning. Omfattningen av den industriella verksamheten ska inte begränsas genom detaljplanen, utan avgöras genom tillståndsprövning enligt bl.a. miljöbalken.

Samråd om förslag till detaljplan för Beckholmen genomfördes under våren 2006. Planläggningen avbröts 2006 efter oenighet mellan de inblandade parterna.

Stadsbyggnadsnämnden antog den 19 april 2012 en detaljplan för varvsområdet norr om Beckholmssundet. Syftet med den planen är att säkerställa Nya Djurgårdsvärdets fortsatta verksamhet på platsen. Visionen för Nya Djurgårdsvärdet är att värna och vårda träbåtsflottan och varvet med dess historiska byggnader och miljöer.

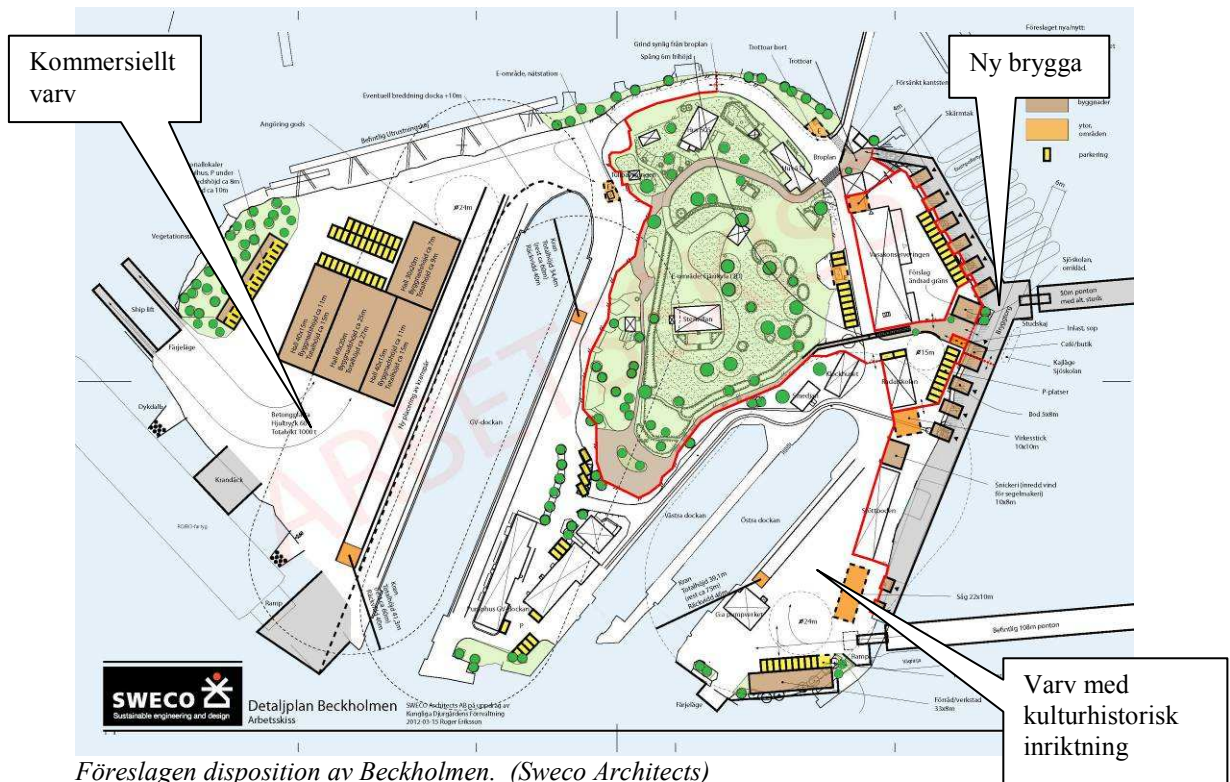
Förslaget

Kungl. Djurgårdens förvaltning har tagit fram ett förslag till framtida användning av mark, vatten och byggnader på Beckholmen. Förslaget, som ska ses som ett underlag för fortsatta diskussioner under planprocessen, är utarbetat efter samråd med berörda intressenter på holmen.

Användning av mark, vatten och befintliga byggnader

Enligt förslaget ska den kommersiella varvsverksamheten, liksom idag, koncentreras till Beckholmens västra halva. Varvsbolaget föreslås också disponera den östra av de mindre dockorna. Den kulturhistoriskt inriktade varvsverksamheten förläggs till öns östra sida. Utrymme på öns östra sida ges även för lättare industriverksamhet samt utbildning med maritim anknytning.

Den centralt belägna kullen på Beckholmen föreslås vara en park, dit allmänheten har tillträde. Ett gångstråk runt kullen har anordnats. Från gångstråket erbjuds utblickar över Stockholms inlopp och varvsverksamheten vid dockorna. Under kullen föreslås en anläggning för fjärrkyla.

Föreslagen disposition av Beckholmen. (Sweco Architects)

Längs Beckholmens östra sida föreslås en ny träbrygga. Bryggan ska vara tillgänglig för allmänheten under dagtid. Bryggan binds ihop med gångstråket på kullen med en spång över verksamhetsområdet. Den södra delen av bryggan kan i undantagsfall stängas av för allmänheten, när det krävs ur säkerhetssynpunkt. En ny ponton föreslås ungefär vid bryggans mitt. Pontonen ska ge möjlighet för fartyg att ta upp och lämna av passagerare utanför det avstängda varvsområdet.

Enligt förslaget ska Beckholmens norra, södra och västra kajer användas av den industriella varvsverksamheten. Områdena är av säkerhetsskäl inte tillgängliga för allmänheten. På öns sydvästra udde föreslås en ny ankoringsplats för större fartyg. Syftet är att fartygen ska ligga här vid invändiga reparationsarbeten samt i väntan på dockplats. Ett område med grönska och träd föreslås på holmens västra sida. Tanken är att vegetationen ska "mjuka upp" intrycket av det industriella varvsområdet från centrala Stockholm.

De långsiktiga förutsättningarna för befintliga bostäder på Beckholmen behöver utredas under planarbetet, bl.a. med hänsyn till de störningar som varvet ger upphov till.

De två s.k. giraffkranarna är sedan slutet av 1980-talet ett kännetecken för Beckholmen. Kranarna har nu tjänat ut och en av kranarna har monterats ner. Även den andra kranen ska tas bort.

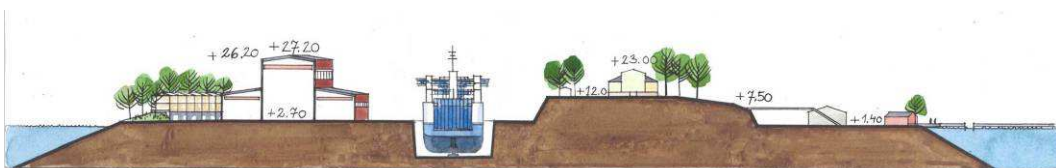

Bild som bl.a. visar den fartygsstorlek som möjliggörs genom breddning av Gustaf V:s docka. (Sweco Architects)

Nya byggnader m.m.

I samband med marksaneringen har ett antal byggnader som behövs för verksamheterna rivits. Enligt förslaget ska dessa byggnader ersättas. Byggnadsbeståndet på ön föreslås även i viss utsträckning utökas.

En stor del av skärgårdsflottan ligger upplagd över vintern och under denna period genomförs reparationer och ombyggnader på fartygen. Varvsbolaget har framfört önskemål om en större verkstadshall på Beckholmen för att kunna genomföra dessa åtgärder inomhus. Förslaget redovisar därför en större hallbyggnad väster om Gustaf V:s docka. Att arbeten på fartygen kan göras inomhus är fördelaktigt ur arbetsmiljösynpunkt. Störningarna gentemot omgivningen blir dessutom mindre.

Sektion genom Beckholmen med föreslagen verkstadshall. (Sweco Architects)

Den centrala delen av den föreslagna verkstadsbyggnaden har en totalhöjd på ca 25 meter, vilket ungefär motsvarar ett åtta våningar högt bostadshus. Enligt varvsbolaget är höjden nödvändigt för att ge service till skärgårdsflottan i Stockholm. Som referensfartyg har bolaget angett m/s Sandhamn och Dalarö (se bild nästa sida).

Varvsbolaget har vidare framfört önskemål om att bredda Gustaf V:s docka för att där kunna rymma större fartyg (se illustration ovan).

Längs den nya bryggan på Beckholmens östra sida föreslås ett antal nya förrådsbodar. Bodarna ska bl.a. användas till förvaring för de båtar som ligger vid

bryggan. En ny byggnad föreslås även på öns sydöstra udde. Byggnaden ska användas som förråd och verkstad.

Varvshallens storlek behövs för service av denna fartygstyp. (Bild från Waxholmsbolaget)

Stadsbyggnadskontorets bedömning

Detaljplanens syfte

Stadsbyggnadskontoret ser positivt på att planarbetet för Beckholmen återupptas. Varvsverksamheten på ön är viktig för Stockholm som sjöfartstad. Tidigare planlägningsarbete har visat ett tydligt stöd för att såväl den kommersiella som den kulturhistoriska varvsverksamheten ska vara kvar. Kontoret föreslår därför att planarbetets huvudsyfte ska vara att möjliggöra fortsatt användning av Beckholmen för såväl kommersiell som kulturhistorisk varvsverksamhet. Planarbetet bör vidare syfta till att möjliggöra att andra verksamheter med maritim anknytning kan finnas kvar på ön, liksom att klargöra förutsättningarna för fortsatt bostadsanvändning. Möjligheterna att inrymma en anläggning för fjärrkyla i berget bör prövas. Frågan om allmänhetens tillträde till Beckholmen är också viktig att belysa.

Detaljplanen behövs för att klargöra de långsiktiga förutsättningarna för verksamheterna, vilket i sin tur möjliggör nödvändiga investeringar. Verksamhetens behov kan skifta över tiden, varför planen bör ha ett visst mått av flexibilitet. Samtidigt måste planen utformas så att dess påverkan på bl.a. Nationalstadsparken kan beskrivas och bedömas. På vilket sätt och i vilken omfattning som detaljplanen anger förutsättningar för verksamheterna på Beckholmen behöver studeras under planarbetet. Vissa frågor kan vara lämpligare att reglera genom tillstånd enligt annan lagstiftning, t.ex. miljöbalken. Verksamheten har behov av tydliga ramar och en situation där boende via tillsyn enligt miljöbalken driver krav på inskränkningar vore olycklig.

Inriktning för fortsatt arbete

Stadsbyggnadskontoret bedömer att ovan redovisat förslag som tagits fram efter samråd med berörda på Beckholmen kan fungera som utgångspunkt för planarbetet. Förslaget tillgodoser inte allas önskemål, vilket inte detaljplanen heller kommer att kunna göra. Även under planprocessen är det viktigt med en dialog med berörda på och i anslutning till ön, liksom med berörda myndigheter.

Kontoret avser att under hösten fördjupa denna dialog i ett antal möten innan det formella plansamrådet.

Den föreslagna verkstadshallen på öns västra sida ger en tydlig visuell påverkan i en känslig stadsmiljö. Beckholmen har ett exponerat läge i stadens centrala vattenrum och byggnaden kommer från vissa vyer att upplevas framför en småskalig parkfond. Det är därför viktigt att noga belysa behovet av byggnadens storlek, i synnerhet höjden på den centrala delen. Byggnadens storlek och läge motiverar en särskilt hög arkitektonisk kvalitet. Parallella arkitektuppdrag eller liknande bör genomföras. Behovet och konsekvenserna av de utökade angöringsmöjligheterna på öns sydvästra udde liksom breddningen av Gustaf V:s docka behöver också studeras.

Det är idag otydligt i vilken utsträckning allmänheten har tillträde till Beckholmen. Kontoret menar att Beckholmens läge i Evenemangsparken och dess kulturhistoriskt intressanta miljöer och verksamheter motiverar att allmänheten ges goda möjligheter att besöka ön. Av säkerhets- och ansvarskäl bör dock allmänheten inte ges tillträde till de renodlat industriella områdena. Det är viktigt att frågan om allmänhetens tillträde får en tydlig och långsiktig lösning som tillgodoser såväl allmänhetens som verksamheternas intressen. En samsyn mellan staden och markägaren är vidare angelägen. Kungl. Djurgårdens förvaltning har i uppdrag att främja en stimulerande fritids- och rekreationsmiljö på Djurgården, vilket borgar för att frågan får en tillfredsställande lösning.

Av översiktsplanen för Nationalstadsparken följer att evenemangsparkens karaktär som ett glesare bebyggt parklandskap i kontrast till stenstaden ska bevaras. Föreliggande förslag med stora hårdgjorda ytor bör därför kompletteras med mer vegetation, i synnerhet mot vattenfronten. Beckholmen bör även fortsättningsvis upplevas som en ö, varför utbyggnader i det trånga Beckholmsundet bör undvikas. Det är vidare viktigt att nya förrådsbyggnader etc mot vattenfronten har en lågmäld karaktär och en god arkitektonisk kvalitet.

Bedömning av miljöpåverkan

Stadsbyggnadskontoret bedömer, efter samråd med bl.a. länsstyrelsen, miljöförvaltningen och stadsmuseet, att genomförandet av detaljplanen kan ha antas ha en betydande miljöpåverkan. Vid bedömningen har kontoret särskilt beaktat följande.

- Beckholmen har en framträdande placering i Stockholms centrala vattenrum, vilka är en väsentlig del av stadens identitet. Det storslagna landskapet och den gröna, småbrutna parkfonden som avgränsar vattenrummet mot norr har stora skönhetsvärden.
- Beckholmen har dokumenterat stora kulturhistoriska värden.
- Användningen av mark och vatten i omgivningen är synnerligen intensiv.
- Beckholmen ligger i stadens mest välkända rekreationsområde.
- Verksamheten vid varvet medför störningar för omgivningen.
- Den fortsatta industriella verksamheten kan leda till nya föroreningar.
- En utökad båttrafik vid Beckholmen medför en risk för uppgrumling av förorenade sediment samt vågerosion längs stränderna.

Tidplan

Plansamråd	kvartal 4 2012
Ställningstagande efter samråd	kvartal 2 2013
Granskning	kvartal 3 2013
Godkännande och antagande	kvartal 4 2013

SLUT